

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Diuinatio

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

per ignem, & diuinationi iaseruebant & auguriis, 4. Reg. decimo septimo.

Diuini vestri viderunt mendacium, & consolatores locuti sunt frustra, vane consolabantur, &c. Zach. 10.

Diuinatio erroris & auguria, mendacia, & somnia malefacientium, vanitas est. Eccl. 34.

Et dixerunt ad vos: quare à pythonibus & à diuinis, qui strident in incantationibus suis, nunquid non populus à Deo requirit visiones? à viuis pro mortuis? Ad legem magis & ad testimonium. Esa. 8.

A signis cæli nolite metueri, quæ timent gentes. Jer. 10.

Nolite audire prophetas vestros & diuinis & somnatores & maleficos, qui prophetant vobis mendacium, vt longe vos faciant de terra vestra, vt eiciant vos, & pereatis. 27.

Non vos seducant prophete vestri, qui sunt in medio vestrum, & diuini vestri, & ne attendatis ad somnia vestra, quæ vos somnatis: quia ipsi prophetant fallò in nomine meo, & non mihi eos, dicit Dominus. 29.

Non erit vltra omnis visio casta, diuinatio ambigua in medio filiorum Israël. Ez. 13.

Prophete tuis in pecunia diuinabunt (& adhuc hodie.) Mich. 3.

Anima, quæ declinauerit ad magos, & hariolos & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei. Lev. 20.

Vir, siue mulier, in quibus pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent ebs, sanguis eorum sit super illos. ibidem.

Quando ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, caue ne imitari velis abominationes illarum gentium, nec inueniant in te, qui lustret filium suum, aut filiam ducens per ignem, aut qui hariolos seisciteret, aut obseruet somnia atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, neque qui pythones consultat, neque diuinis. Deut. 18.

Omnia enim hæc abominatur Dominus Deus tuus, & propter huiusmodi scelera debet eos Dominus Deus tuus in introitu tuo. ibid.

Dominus auferet ab Israël prophetam & hariolum. Esa. 3.

Interrogabunt simulachra sua, & diuinis suos, & pythones & hariolos. Et tradam eos in manu demoniorum crudelium: & vir fortis dominabitur eorum. 19.

Irrita faciens signa diuinorum, & hariolus in furorem vertens. 44.

Gladios ad diuinis eius, qui stulti erunt. Jer. 50.

Vident vana, & diuinant mendacium, dicentes, Ait Dominus, cū Dominus non miserit eos: & perseverarunt confirmare sermonem. Nunquid non visionem cassam vidistis, & diuinationem mendacem locuti estis? & ideo, ecce ego ad vos, ait Dominus: Et erit manus mea super prophetas, qui vident vana, & diuinant mendacium, Ez. 13.

Nox vobis pro visione erit, & tenebræ pro diuinatione. Mich. 3.

Auferam maleficia de manu tua, & diuinationes non erunt in te. 5.

Quatuor diuinationum prima genera docti viri instituerunt, id est dicunt esse spirituales, nempe à Spiritu S. profectam, 2. naturalem aut artificialem, 3. communem aut vulgarem, 4. diabolicam, cuius variae sunt species, illicitæ, impie, damnatæ, infames.

1. Vilitate in Ecclesia, spiritualis illa, proprio suo nomine Prophetia vocatur. Spiritualis dicta, quod instinctu afflaturque Spiritus sancti funditur. Ad hanc referuntur omnia facta Scripturæ vaticinia, miraculis inimitabilibus & creaturæ impossibilibus confirmata, certisque suis eventibus sancita. Ab hoc genere planè secluduntur oracula idolorum, de quibus in diuinatione diabolica agemus.

2. Diuinatio naturalis, aut artificiosa intuetur & considerat naturas rerum conditarum, & scrutatur quibus quæque viribus sint præditæ, quid natua vi sua efficiat, quibus visibus sint additæ, quibus causis naturæ rerum vel vitentur ac deprauentur, vel dissoluantur profus ac destruantur: feriem denique connexionemque causarum secundarum peruehigat, & qua vi quæque sibi iunctam & copulatam causam moueat atque efficiat, quas qualitates ordine distribuit Mundi corporibus imprimat: & ex causis de effectibus securis ratiocinatur, ac vicissim ex effectibus naturas rerum & facultates æstimat atque ostendit sine superstitione.

3. Diuinatio communis, aut vulgaris, popularis, vel plebica, imperitis & vulgo in vtu est, qui non inquisitis sollicitè causis euentum in natura, nec consideratio signorum cum rebus significatis contentu; ex his solum, quæ vt plurimum eodem modo euenire, iisdem antegressis signis, animaduertent ac notarunt, artem effecerunt, & Canones seu regulas effecerunt, ex quibus de multiplicibus euentibus, de tempestatum cælique conuersionibus ac commutationibus, de frugum & fructuum prouentu, de vberitate vel caritate annonæ, de actis salubritate vel infectionibus, de externorum hostium

MOLYBDATEA

Diuinatio.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Diuinatio, Græce μαρτεία, ας, & μαρτυρ, ε, ο, vates dicitur. Est autem diuinatio, vis cognoscens & videns & explicans signa, quæ à Deo hominibus portenduntur, vt voluit Chryppus, lib. 1. de Diuinat.

BIBLICI LOCI.

1. In Ægypti somnia Pharaonis interpretari nequeunt, Gen. 41. 2. In Babylonia somnia idem somnium diuini explicare non potuerunt, Dan. 2. 3. Diuini non consulendi, Lev. 19. 31. & 20. 6. Deut. 18. 10. 4. Diuini morte digni, Lev. 20. 27. Diuini consuluntur, Gen. 41. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. Diuini Israelite credunt, 2. Reg. 17. 16. Diuini iudicia irrita facit Deus, Esa. 44. 25. Diuini à prophetis sublati, 1. Sam. 28. 3. 2. Reg. 23. 24. Diuinos de reducendum consulunt Philistini, 1. Sam. 6. 2.

SENTENTIA BIBLICAR.

1. Non augurabimini, neque obseruabitis somnia, Lev. 19. 26. 2. Non augurabitis ad magos, neque ab hariolis aliquid seiscitemini, Lev. 19. 31. 3. Non augurabimini per eos, ibid. 4. Non augurabimini in iacob, nec diuinatio in Israël, Nam. 23. 23. 5. Non augurabimini in medio tui prophetes, aut qui somnium se dicat vobis, Deut. 18. 10. 6. Non augurabimini signum, & portentum, & euenit quod locutus est Dominus, Deut. 18. 22. 7. Non augurabimini verba prophetæ illius, aut somnatoris: quia tentat Dominus Deus vester, Deut. 18. 22. 8. Non augurabimini, quærum possidetis terram, augures & diuinis auferentur a Domino Deo tuo aliter institutus es. 18. 9. 9. Non augurabimini: Balaam & confecerunt filios suos & filias suas

incurfionibus, fæpe fatis feliciter diuinant. Quicquid huius generis diuinationum fuperfitione vacat & fancitur experientia, id ex contententibus inter fe plurimorum annorum euentibus, quos caufæ Phylicæ pepererant, natum eft.

4. Diabolicam diuinitioem vocamus, omnia vaticinia, quæ non funt vel expreffo Dei mandato fancita, vel cœleftibus teftimoniis aut exemplis S. Scripturæ approbata: imo quæ funt verbis expreffis à Dei Spiritu per S. Prophetas & Apoftolos feuerè damnata: quæ vel nullas in natura caufas habent, fivè immediatè à diabolo profecta, & cum manifèfta impietate coniuncta, fivè ex mera fuperfitione nata, errore recepta, approbataque, vfuque temporis confirmata funt. Tales diuinationes omnes cuiuscunque fint generis, generalibus primæ tabule mandatis prohibentur. Singularum ferè differentiarum peculiare prohibitiones extant, Deut. 18. cap. & aliis locis, quorum nonnulli fuprà citati funt.

Ex aliis fcriptoribus autem diuinationum diabolicarum fpecies varias designabimus.

1. *Oracula*, videlicet Iouis Hæmmonis; Dodonzum; Delphicum, Trophonii, Amphiarai, Branchidarum in Mijefia; Sabæum in Phocidæ, Antiochenum, Palicenfis, Sebenniticum, Serapidis, Mercurii Pharenfis, Bacchi Thracii, Mantis, & alia pœnè innumera quæ data funt fciſcitantibus, in locis certis, & à diabolo obſeſſis, vel à demonibus ipſis, voce, ſomniis, geſtu, nutuve aliquo ſimulachrorum, fonitu, rinitu, vel aliis huiusmodi, vel ab hominibus diabolico ſpiritu aſſatis, qui tunc cum de propoſita quæſtione reſpondendum erat, cum vehèmenti impetu & horribili fonitu ex ſpecubus eliſus, in vates ſuos irruerit, impletosque & in furorem actos ita incutebat, vt præ timore palpitacioneque artuum omnium, nec conſulere, nec feſe continere poſſent. Ita Sathan ſarcasticè illuſit apparitionibus, ſomniis & viſionibus illuſtribus ac ſanctis, de quibus multa in hiſtoris ſacris mentio.

2. Oppoſita S. Prophetiæ fuit à diabolo falſo vocata à Græcis *Θεομαντεία*. Differentiæ τῶν Θεομαντεῶν quatuor funt. Obſeſſi ſeu Pythionici; Aſſati ſeu *ἰσοκράται*. Ecſtatici; mente alienati, capti; Lycanthropi. Damnatur. *Theomantia*, Lev. 20. 6:27.

3. *Magia*, cuius ſpecies funt varæ. Necyomantia animarum humanarum evocatio; lecanomantia, diuinitio ex Inſpectione peluis; Gaſtromantia, Catopromantia, cryſtallomantia, dactylomantia, onychomantia, hydromantia, æromantia, id eſt, diuinitio è ventrè, vitro, ſpeculo, cryſtallo, annulo, vngue, aqua, ære. Magis annumerantur Lamæ, Serpæ, Sagæ, Veneficæ. Ethnicæ & profanæ omnes idolomania, quarum numerus innumerus in verbò Dei damnatur.

4. *Incantationes*, quarum ſemper magna fuit varietas, multiplexque exercitium, æompe imungulis, caracteribus corporibus ritu ſolenni effectis, plantis, animalibus, horumque partibus metallis, herbis certò decerpſit aut collectis tempore, vtriusque carmine confectis. Incantationum quædam ſpecies Pharmacheia, Coſciromantia, axinomantia, Cephalæonomantia, aleſtryomantia, id eſt, ars venefica, diuinitio per cribrum, per ſecurim, per caput aſini, per gallum gallinaceum.

5. *Hierofcopia*, diuinitio ex ſacrificiis, cuius origo ex ritibus ſacrificiorum uſurpatis à ſanctis patribus, quorum umbram retinuerunt Ethnici, poſt amiſſum Dei verbum. Huius ſpecies, Sacrificia Ethnica planè diabolica. Extiſpicina, Theoſcopia, Pyroſcopia, Pyromantia, Capnomantia, Libanomantia, Oenomantia, hydromantia, Crithomantia, Oethycomantia, ichthyomantia, anthropomantia; diuinitio per exta, per victimas ipſas, per ignem per flammam; per fumum, per thuris ſuffitum, per vinum, per aquam, per hordeum & farinam, per ouorum Inſpectionem, per pices.

6. *Augurium & Aruſpicina* ex ſuperfitione nata. Capiebatur autem ex auiibus & auium volatu & garritu, tripudio pullorum. Erant & omnia ex quadrupedum occuſu tum in vrbè, tum in itinere, tum domi ſi quæ calu quodam accidiſſentis vibrationes, palpitaciones, trepidaciones, concuſſiones, & motus fierent, vel tantillum extra ordinem conſuetum ad diuinos conſuebant Ethnici. Voces ex occulto miſſæ ſua habebant omina. Auguria autem diſſerſis verbis à Deo damnantur, Leuitic. 19. & Deuter. 20. ca. & Heſtor Homericus augurium optimum eſſe dicit, patriam pugnandò tueri.

7. An ſortibus diuinis in S. Scriptura occurrentibus, à Politicis & Eccleſiaſticis, ſeparandæ ſunt diuinationes profanæ ſeu fortes Lycomantia, Geomantia, Onomantia, Logarithmantia, Tephromantia, Botanomantia, Kecomantia, Stræchiomantia, Sycomantia, petalans anagrammatifimus: id eſt, diuinitio per teſſèllas talesve coniectos, per puncta figurasque ſedecim nominibus ſuis designatos, per nomina, per numeròs, per numerorum rationem, per cineres, per herbas, per ceram, per verſus, per ficuum folia, per literas nominum muerſas. In quibus omnibus quum ſuperfitione multiplex admixta fit, & nominis Dei, profanatio reperiatur, pios decet à malis eius.

modi artibus, quas prolixius excutere religio ſuæ ſtinerè ſemper.

ΑΠΟΡΗΘΕΜΑΤΑ.

Chilon dicebat, diuinationem non eſſe deſiderabilem Deorum munus eſſe credere, quæ ratione perſpicitur ne inſigni virtute præditi. Naſiſte prædixit, quod ex Intula Cythera ſiſtrum in alium orientetur. Lædæus ſiſtrum naturam que cum didiciffet. Vanam quæquam fuiſſet, aut ſimul vt nata fuit, euerſa fuiſſet. Xerxes Lacedæmonie profugus, Xerxi ſuaſit, vt in eâ Inſula prædixit, ac plane Græciam ſubegiffet Xerxes, ſi Demetrius ſequutus. Poſt, Nicias ea poſuit, ſtatuit illic prædixit ſiſtum & Lacedæmonios multis cladiſus aſſiſit. *Laet. l. 6. mo, capite ſecundo.*

Diogenes dicere ſolebat. Si vlla diſciplina id prædixit, tunc que ſerenda ſunt, atque eadem amolitione valeremus, egregium ſane illud eſſet, & artificium. Sed ſi ordine inuolabili ac lege omniam tolerandum eſt; ad quid attinet tale malum? *Stob.*

Idem. Videns hominum diuerſas actiones, ac eorum eſſe interpretes & coniectores, dicebat, nullum eſſe ſtultius. *Laet. l. 6.*

Socrates; Quum in ſomniis quidam Socrates cære,

Ἡσυχίου τῶν τετρατῶν Φίλων ἱερογῶνος υἱός.

Ad Phthiam ventus ſimulacrum ſuaſit. Tertiò die moriæ; verum Homericum pro oratione id euenit. Phthia erat Patria Achillis: & amici oratione Socrati, vt in Theſſaliam fugeret, quod illic moreretur. *Er. 3. apoph.*

Demonas. Conſpicuus augurum quendam in patria ſua vendentem. Si potes, inquit, ea que Parthia tua depellere, exiguum mercedem poſtulas ſi que tibi omnino ſunt euentura, quid tua prodeſt diuinatione cupit, qui mala que vitari non poſſunt, amat prædixit. *apoph.*

Demetrius. Quum Philippus locum quendam minus minutum, ſi præſidium imponeretur, quam circumſpectum occuparet, & ſacrificio peracto per vatem ſent delata, accepta Arato ac Demetrio Phalero ipſe animi dubius rogabat, quid exta portenderent ſentis locum redderet, an retineret. *Idem* Demetrius inquit, vatis geris, locum dimittes: ſin regio bouem retinebis. Peloponneſium bouis ængæm facile retinet: ſi duas arces præſidio iuerit. *Er. 3. Plat.*

Anaxarchus. In conuiuium quum Anaxarchus Alexander, oſtenſo calice prædixit forte vt vulnus acciperet id verſus, quem recitat. *Laet. l. 9. c. 1.*

Biliosus ait. *Ἰδὼν θεοῦ τῶν ἐπιπέτρων.*

Ferretur aliquis vobis deum humanam mentem Calanus Indus ad mortem proficiens, quum rogum ardentem, O præclarum, inquit, diſſertum Herculi conſtitit, mortali corpore cremato, animi ſerit. Hunc quum Alexander admoneret, dicere ſiquis me, inquit, propediem te videbo. Idque euenit, nam dies poſt diebus mortuus eſt. *Cir. lib. 3. de Diuinatione.*

Larcas Indus, Apollonius Tyranus quum ad Indos qui Brachmanes dicuntur, habens Larontis Indæ Regem mendacitas accedere: venit ad illos. Larcas Indus lutauit Apollonium ſtatimque petiit Regis litteras. Apollonio, ac dicente, Vnde ſcires? Quo magis? Inquit Larcas ſcito D. vnum in Epifola deſcribitur: in eſſe palam dicit. *Br. 1. l. 7. c. 20.*

Indus Eſſeus nunquam diuinando mentis eſt. *Idem* xiffet, in Stratonis pyrgo, Antigonum Regem cogitaviſſo Antigono. Nunquam mihi pulchrum eſt mori, inquit, quod dæx fuerim (diſtabat enim Stratonis pyrgus ſcæcentia) itaque mente ſecum hoc reperebat. Sed paulo poſt Antigonus eſt Antigonus, in loco ſubterraneo, qui Stratonis bat. *Br. 1. l. 7. c. 20.*

M. Cato aiebat ſe demirari, quod non rediret aruſpicet aruſpicem. Sentiens, totum hoc diuinatione poſturam eſſe, qua populo fiebat ſucus. *Idem* quum artis peritum, mirabatur quod aruſpicem aruſpicem poſturam que riſu. Solent enim impoſtores inter ſe diſcere diuinationem. *Cic. 1. de Diuin.*

Pompeius. Catonis acerbius inſectam Pompeium quum ipſe ſæpius prædixiffet potentiam Cæſaris videtur.

Diuinum auxilium.

¶ DIVISIO.

DIVINI auxilij imploratio ad tria facit, quia auxilians quibet fauet, auxiliatur & dirigit. ex B. Thom. super Psal. 45. col. 2. sm.

¶ BIBLICI LOCI.

Deut. 33. 26. 29. 2. Chron. 20. 17. & 32. 8. Esai. 44. 2. & 50. 7. 9. Psal. 20. 9. 3. 22. 20. 60. 13. 62. 2. 71. 12. 84. 4. 108. 13. 121. 1. 2. & 136. 13. 9. Act. 26. 21. Hebr. 4. 16.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus. Psal. 19.

Querite Dominum, dum inveniri potest: invocate eum dum prope est. Esai. 55.

Non est distinctio Iudæi & Græci, nam idem Dominus omnium, diues in omnes, qui invocant illum. Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, saluus erit, quomodo ergo invocabunt eum, in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Rom. 10.

Omne quodcumq; facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. Coloss. 3.

¶ PATRVM SENTENTIAE.

Qui sine salvatore salutem vult habere, & sine vera sapientia existimat se prudentem fieri posse: non sanus, sed æger: non prudens, sed stultus, in ægritudine asidua liberabit, & in cæcitate noxia stultus & demens permanebit. Aug. libro de ciuitate Dei. & habet. 26. q. 2. Qui sine.

Vbi que diuina virtus studiis cooperatur humanis, vt nemo possit ædificare sine Deo, nemo custodire sine Deo, nemo quæquam incipere sine Deo. Ambrosius super Luc. c. 2.

Omnis anima accedat ad Christum, quia omnia Christus est nobis. Si vulnere carere desideras, medicus est: si febris æstus, fons est: si grauis iniquitate, iustitia est, si auxilio indiges, virtus est: si mortem times, vita est: si cælum desideras, via est: si tenebras fugis, lux est: si cibum quæris, alimentum est. Ambrosius lib. de virginitate.

Sciatis liberi arbitrii defensores, nihil posse in bonum sua præuolare virtute, nisi diuinæ gratiæ iuuamine sustententur. Hieronymus de summo bono.

Nullas omnino habet metas diuinæ clementiæ: sit qui inuocet, erit qui exaudiet, nisi qui peccata, erit qui indulgeat. Iohannes Chrysostomus tract. de passionibus.

Nomen Iesu lucet prædicatum, patet recogitatum, lenit & vngit inuocatum. Qui ita exercitatos reparat sensus, virtutes roborat, vegetat bonos mores atq; honestos, castas fouet affectiones. Bernhar. sup. Carol. ferm. 15.

¶ PHILOSOPHORVM PLACITA.

Nec conueniebat viliſſimorum in prædicia spirituum captare, quæ tu in hanc excellentiam componebas, vt consimilem Deo faceres. Boet. de philosoph. consol. lib. 1.

In minimis quoque rebus diuinum auxilium implorari debet. Inuocandus enim omnium pater rerum, quo prætermisso nullum rite fundatur exordium. idem.

In maximis siue minimis diuinum debet implorari auxilium, Plato in Timæo.

Non votus, neq; supplicis muliebribus auxilia Deorum parantur: sed vigilando, agendo, bene consulendo proſecre cedunt omnia. Vbi socordiz te atque ignauiz tradideris, nequiquam Deos implores, irati enim insensique sunt. Sallust. in Catilinaria.

A Diis immortalibus sunt nobis agendi capienda primordia. Cic. lib. 2. de Legibus.

Diuitiæ.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

DIUITIÆ, Græcè πλούσιος, & πλουσιότης dicitur. Dicitur autem diues à diuis: nam qui diues est, quasi Deus nullo indigere videtur, teste Varrone, à quo fit diuito verbum, quod est diuitem facio, vnde diuitiæ, quæ ab opibus ita differunt, quod diuitiæ sunt, vt vtamur, opes, vt aliis opitulemur. secundum Ciceronem lib. de Amicitia. Sunt enim diuitiæ ad necessarium vltim, opes ad magnificentiam. Dicimus præterea ditio, ditas: ditio, ditas: vnde ditescio, & diuito, diuitas, teste Marcello. Añius Asynactes: Nil credo auguribus, qui aures verbi diuitiant, aliquas suas vt locupletent domos.

Hebr. hoſchor. Opulentia, diuitiæ. Psal. 112. 3. 2. Chron. 1. 11. Ierem. 9. vers. antepen. Diues, hoſchor, à verbo hoſchar, diues fuit, ditatus est, locupletatus est. Cognationem habet cum haſſar, decimauit: nam

HH 4 diari

religio veni... MATA... de detestatio... per... in ea infusa... Denari... illic præ... illi... ab Arjanis & Græcis præstigiator dictus... diuinitatis peritiam diu multumque derisus, cum vr... incederetur, cornix in aere volitans crocibat, ab... hanc audiens, commate eum veluti impo... quidam cornix diceret, interrogauit. Ille au... videns: Cras, inquit, Portendi... Mandatum e... veniens, festum diem vestrum inlibebit, & ma... inuocanda vobis erit. Porro id Athanasij dictum, ab imperatore enim literæ venere, quibus... ab imperatore prohibere, ne ad templa... festos peragerent. Et ce... ab illis plurimi fiebat, veneratione... abrogata est. Nicephorus lib. 9.

¶ EXEMPLA HISTORICA.

Thesphili Imperatoris, solebat peluis vaticinio... solebat peluis vaticinio... solebat peluis vaticinio...

Thesphili regis, quando id concidit regnum, natum filium... Thesphili regis, quando id concidit regnum, natum filium...

exercitum ex Europa in Asiam ad vrbiū perniciem... exercitum ex Europa in Asiam ad vrbiū perniciem...

Callorum acies, tunc milite multo... Callorum acies, tunc milite multo...

Atalum Pergami Regem, quem ipsum Tau... Atalum Pergami Regem, quem ipsum Tau...

apparatu belli Turcici se periturum quadriennio... apparatu belli Turcici se periturum quadriennio...

in Hispano anno salutis 1493... in Hispano anno salutis 1493...

secula seris... secula seris...

in palmarum folliis oracu... in palmarum folliis oracu...

in Aneid... in Aneid...

in Aneid... in Aneid...

in Aneid... in Aneid...

in Aneid... in Aneid...

in Aneid... in Aneid...

in Aneid... in Aneid...